

۱ مارت
۱۳۴۱

تورک تاریخ انجمنی

اون بشنجی سنه
نومرو ۸ (۸۵)

مجموعه سی

عثمانی ایمپراطورلغنده مسکوکات

(کچن نسخہ دن مابعد)

سیاوشکده ، خلقی بونی یارالینکده صدارتی چوق سورمه دی . استانبول دشمن تہلکسہ معروضی . کرید سفری دوام ایدیوردی . دشمن چناق قلعه بوغازی قاپامشدی . حتی بوغازی زورلایوب استانبول اوکئہ کلک تہلکسی بیلہ واردی . قوجہ وزیر ، برتدیر دوشوندی ، « اعدایہ جدید وہیب کورینہ » دیہ استانبول سورلرینی بادانالاتدی . خلق تلاشہ دوشدی ، بر چوغی « یوز کیسہ دکر خانہ واملکن بیک غروشه » صائمہ مجبور اولدی . هرکس باشنی قورتارمق سوداسنہ دوشدی . دونانما بوزولمشدی . استانبولہ ارزاق کیرمک امکان خارجنده ایدی .

هرشی ، درحال بہایہ چیقدی . « وکلای دولت کندو اغراض فاسدہ لری اجراسنہ وجمع مال قیدینہ » دوشمشلردی . پرنچک کیلہسی یوز اللی آچہیہ چیقدی . خلق بیزاردی . « سعادتلو پادشاہ اسکداردہ ذوق وصفاسندہ ، احوال عالم ایلہ تقیدلری » یوقدی . محمد رابع ، خلقک عرضحاللرینی ، فریاد وشکایتلرینی دویجہ ، فتنہ ظہورندن قورقدی . یالی کوشکنده بر مجلس عقد ایتدیردی . بو مجلسدہ اندرون خزینہ سندن « بر مقدار مال » ی پارایہ قلب ایتمک ، سلطانلردن ، اعیاندن وزنکینلردن (امداد) طویلامغہ قرار ویرلدی . نتیجہدہ آنجق یوز بیک غروش طویلانابیلدی . والیلکک صاتیلدی . تکرار بر مجلس عقد ایدلدی . بو مجلسدہ صدر اعظم بونی یارالی پادشاہدن یکرمی بیک کیسہ آچہ امداد ایستہدی . پارا مسئلہسی محمد رابعک خوشنہ کیتہدی ، « جناب پادشاہی سکوت غضب آلود ایدوب غیری حرف سویلیوب مجلس مشورت طاغلدی » . پارا ، خلقدن طویلامق ایستہ نہیدی ، محمدرابعک « موجبنجہ خط ہایون » اصدار ایدہ جکنہ شہہ یوقدی .

مع مافیہ وزیر اعظمده ہم جاہل ، ہم مرتکبدی . دفتردارلق وظیفہ سنی قانی صایہ باغی محمد پاشا ایفا ایدیوردی . محمد پاشانک انشتہ سیلہ کندیسک خزینہ سنی

معمور ايتمكدن باشقه بر شى ياپدينى يوقدى . نهايت بوينى يارالى عزل ايدلدى ،
صدارت موقعى كوپرولو محمد پاشا اشغال ايتدى (۱۰۶۶) .

بوينى يارالينك بوتون « ماملكى و جمع ايتديكى نقود موفوره سى طرف شهربايدن
قبض ، اولوندى . محمد رابع كنديسنى ، بلا سبب ، قتل بيله ايتمك ايستهدى .
كوپرولونك شفاعتى ، بوينى يارالى يى قورتاردى . دفتداركده يوز اللهى كيسه قدر
باراسى آلىندى . فقط بو پارا دفتداره او قدر تاثير ايتدى كه ، جاني ده پارا ايله
برابر چيقدى .

كوپرولونك ، صدارتى قبول ايتمزدن اول ، تكليف ايتديكى شرطلر آراسنده ،
پارايه تعلق ايدن شو ماده مهمدى : « اذنان اعلايه وارنجه مناصب و مراتب
وساثره توجهات خصوصنده قطعا بر طرفدن سوق شفاعتله بو قوللرينه ابرام
بيورليه كه دولت پادشاهيه انفع اولان رجالى استخدام قابل اوله » .

كوپرولو محمد پاشا اولاد دفتدارى دكيشديردى . سپاهيلر مواجب ايستورلردى .
دفتدارك سرايى طاشلانمش ، پنجره جاملرى كاملا قيريلشدى . دفتدار ديوريكلنى
محمد پاشا آرقه قايدن قاچدى ، كوپرولويه شكايت ايتدى . اختيار كوپرولو شو
مقابله ده بولوندى :

— بونك حالى بودر . سن احوال عالمى بيلمز ميسين ؟ مضطرب اوله . سلفده
كلن دفتدارلر دخى بو غائله يي چكمشلردر . حتى ساكن اولدقلى سرايك پنجره
جاملرى ايكي اوچ قات مهيا طورردى . ضرب حجر ايله شكست اولنلرى جامجى
دكانه كيدوب حاضر اولان جاملرى درعقب وضع اولنوردى .

كوپرولو ، بو مطالعه ده بولونمقله برابر ، دفتدارى عزل ايتديردى ، يرينه باش
باقى قولى احمد آغا دفتدار اولدى (۱۰۶۷) .

محمد پاشا ، سپاهيلر عصىاتى شدتله ياتيشديردى . شيخ سالمى قتل واستانبول
باطريقنى اعدام ايتديردى . مصارف و اسرافاتى آزالتى . دعا كولرك وظيفه لرني
كسديردى . مقاطعه لرى يولنه قويدى . اساساً پارايوقدى . چاناق قلعه اوكنده دوران
ونديك دونانماسنه مقابله ايچين كمى لازمندى . سپاه ويكيچرينك مواجى و يرله . شدى .
كوپرولو ، محمد رابعدن « استقراض طريقيه » اوچ بيك كيسه آلدى . محمد رابعه ،

اوستريا وكريد سفرلىرىنە دوام اولدى . كريد سفرى توركلرك ظفريە نتيجه لىدى .
فضله اولارق لهستانه بيله سفر آچىلدى . استانبولده سېھى عصيانلارندن ، يېكېچرى
ظفينلارنىڭ ئاثر كۆرۈلمەدى . قاضىل احمد پاشانىڭ وفاتى قىر دولتى اداره سىندە
وملى ايشىرىندە انتظام كورولدى . قرە مصطفى پاشانىڭ صدارتتە برابر ويانە سفرىنىڭ
آچىلماسى عثمانلى ايمپراطورلغىنىڭ سىياسى و مالى اضمحلانمە مقدمە تشكىل ايتدى
(۱۰۹۵) . ويانە بوزغونلغى ، آرا صىرا وقوعە كلن مقاومتلار استىنا ايدىلەك
اولورسە ، اردونك سىلەرچە متوالى ھزىمەتلەر دوجار اولمىسە سىبىت ويردى .
سفرى ادامە ايتىدىمكە خزىنەنىڭ قدرىنى قىلمايدى . قىل ايدىلغن وزيرلر ك مصادره
اولونان اموالى بىوك برفائەدە تايمين ايدەمەدى . دىفئدار حسن پاشا قىل اولوندوغى
صيرادە ، اوچ يوز كېسەك نغود و جوجوھراتى ضبط اولونمىدى . يانان اوينىڭ
عرضە سىندەدە كومولۇ اولارق دىرت يوز آلتىش ظفوز كېسە آلتونى ظھور ايتدى .
(۱۰۹۶) دە دوناغا مىصارفى بيله بىك دىرت يوز آلتىش ىدى كېسە آچە اولمىق
اوزرە اندرون خزىنە سىندن آلىندى . خرىدە موفىق اولاميانلر ك قىللرى و عزىللرى
توالى ايتدى ، (۱۰۹۷) دە تىكرار سفر مىصارفى اولمىق اوزرە اندرون خزىنە سىندن
ايكى بىك كېسە آچە وىرلدى . نھايت صىرا اھالى يە كادى . (۱۰۹۸) دە نە خزىنەدە
بارا ، نەدە دولتدە ايزاد قالمىشى . دولت اركانى اعيان و تىجارىدن استىقراضە قرار
ويزدىلر . استانبولدىن بىك بش يوز ، بروسەدن ايكى يوز ، مىسرىدن اوچ يوزالى
بىغداد و بىصرەدن يوز اللىش كېسە ، وزرا و امراىدن مناسىب مىقدار دە بارا تىھسىل
ايدىلە سىنە قرار وىرلدى . سلطانلر ك خاىلارنىڭ نە نصىللىرى آلىندى . بۇدە يوز
يوك آچە يە بالغ اولدى .

جىسكرك دىرت قىسط مواجى وىرىلە مىشىدى . (بودىن) ، (سىكىن) ،
(پىچوى) ، (شىقوش) دىشمەن لىدە ايدى . مىحدرابىع شىخ الاسلامى چاغىردى .
علمادىن دە امدادىە آلتاسى امر ايتدى . آلاى كوشكى جوارىندە كى مىرى سىرايدە
مىجلس عقد ايدىلدى . قائىمقام پاشا عمومە خطابا شوسوزلرى سويلەدى :
— پادىشاھىز ھىرىكەز ك وسعت حالنە كۆرە امدادىە آچە طلب بىيوردىلر .

علمانك آراسىندە ، روم ايلى سىدىرىنن مىنقىل ، حامىد افندى دە واردى .
ھىركس كوزىنى حامىد افندى يە دىكىدى . غلما ، كىندىلر نەدە امدادىە آلتىناجىنى

دویدقلری زمان ، اونى کندیلرینه رئیس انتخاب ایتمشلردى . حامد افندى تهورله سوزه باشلادی :

— قرق ییلدر پادشاهلق ایدر . هوای نفسنه اویوب بیتالمال مسلمینی بی معنا قسرلره ، عالی بنالره صرف واتلاف ایده جکنه بوگونلری فکر ایدوب امساك ایتك كرك ایدی . بز بر آلاى فقرایز . آرپهلق نامنه ویردکلى قضا مؤتمزه بیله یتمز . نره دن بولوب ویرلم ؟ استانبولده بو دكلو اهل خدمت ربا خوارلر وار . آنلردن آلك . بو آنه دكين علمایه بوتكلیف اولمامشدر .
قاممقام پاشا جواب ویردی :

— شیمدی قالوبده پادشاهك تفتیشه می مأمور اولدیکز ؟ بوسوزدن سزه ضرر ترتب ایده جکن بیلیمورمیسز ؟
حامد افندی قطعی برصورتده مقابله ایتدی :
— جمله مز اتفاقده یز .

بوسوز اوزرینه هپسی بردن آياغه قالقدیلر . مجلس داغیلدی . حامد افندینك سوزلری محمد رابعه آكلاتیلدی :

— بویله صاحب کلام متحرك آدمك استانبولده اولسی کلی قتهدر ، دیدی . حامد افندی قبریسه نفی ایدلدى ، علماده تکالیفدن قورتولدى .
اوزمانلر یالديز آلتونی ایله اشرفی واردی . یالديز آلتونه ابراهيم چلبی دیرلردی . حکومت آلتونلره دامغا ووزمشدی . یالديزه بر ، اشرفیده ایکی دامغا واردی .
آوجی سلطان محمد دورى مالیه نقطه نظرندن فیجعدی . قره مصطفى پاشانك آچدینی ویانه سرگذشتك یارالریخی تداوی امکان خارچنده ایدی . پاشانك قتلیله فلاكتك اوکی آلینامیه جقی طبعیدی . تورکرك ویانه اوکنده اوغرادقلری هزیمتی توالی ایندیرمك اوروپا ایچون بویوك بر فرصتدی . سفره ایستر ایسته مز دوام ایتك ایجاب ایدیوردی .

پادشاه لاقید ، وزرا جاهلدى . قول ، پراسز ایش کورمك طرافدارى دکلدى . سنه لردن برى سورهن هزیمت خبرلری خلقك قوه معنویه سنی قیرمشدی . « اندرون و بیرون خزینه لرنده ، آچه یوقدی . نهایت صدر سابق ابراهيم پاشانك « عرضيله ایچ خزینه و ایچ کیلار و خاص آخورنده اولان بعضی زوایدسیم وزردن « بیک

کیسہ لک آلتون پارا کیسیدلی . فقط بش آچہ یرینہ کچمہ دی ، بر چوقلری اعتراض
ایتدیلر :

— خلق و دشمن آیاقده ایکن بوکاره مباشرت جائز میدی ؟ سلفده اوله کلمشدی ،
رهن ایله باز رکاندن آچہ آلتوب صرف اولنسه ، کلدکجه ویرلسه نه اولوردی ؟
شمدی بونک آوازہ سی هندوسند و دیب فرنکستانه کیدر .

« دیو بر آلائی کفت و کو » اولدی . فقط اردو آجدی . (یانق) آلتندہ
بر یم الی پارایه ، بر قیہ روغن سادہ الی پارایه ، بر کیلہ پرنج بش غروشه ایدی ؛
بونیدہ بولق قابل دکل ایدی . اردو بی اداره ایدم جک عز مکار بر سردار یوقدی .
وزیر بکری مصطفی پاشادن ، وزیر سرخوش احمد پاشادن بو خدمتله بکله نه مزدی .
پادشاه ، آولرینہ دوام و مراسمہ رعایتده قصور ایتیموردی . تشریفات اصولکجه ،
(قرمزی اوبا) قورمق آتجق وزیر اعظم ، شیخ الاسلام ، وزرا ، صدزین ،
بککر بکیک پایہ سی اولان و اولمایان دفتردارلر ، یکیکچری آغاسی ، نشانچی ، رئیس
الکتاب کی ذواته مخصوصدی . بونلرک اوبالری قرمزی جوخادن اولوردی .
۱۰۶۹ و ۱۰۸۳ سفرلرندہ بویله ایدی ؛ بوسفرده بککردن بعضیلرینک قرمزی
جوخادن اوبا قورمالری پادشاهک نظر دقتی جلب ایتش ، و درحال تشریفات
دفترلرندن یوقلاتارق منع ایتدیرمشدی .

اردویہ تشریفاتدن زیادہ بارانک لزومی واردی . قره مصطفی پاشانک قتلندہ
صوکر اچقان نقدی ، سکر یوز کیسہ آچہ ایدی . بونک بر قسمی خزینہ یه
آلتمشدی . دها بشقہ وارداتده آرانیوردی . نہایت زنکین محبوسلرہ مراجعت
ایدلی . کندیلرندن (قان بها) نامیلہ اللیشر کیسہ آچہ لری آلتارق صالیوریلدی .
خلق ، پادشاه علیہندہ ایدی . آوجی سلطان محمدی خلع ایتمہ دن ایشی یاتیشدیرمق
قابل اولمادینی آ کلاشیلدی . وزرا قرار ویردی . بر کون ، قیزلر آغاسی علی
آغا پادشاهک حضورینہ چیقدی :

— مراد الله بویله ایتش . بویورک حبس خانہ یه .

دیدی . قرق سنہ در خلک چکدیکی فلاکت کافیدی . سلطان محمد هیچ تردد
ایتمہ دی . یالکز شو سؤالی صوردی :

— بزه قتل واری ؟

— حاشا پادشاهم ، حبسه امر اولونديكنز .
آوجى سلطان محمد ، قارداشلىرى حبس ايتديكى چشيرلك اوپهسنه بو سفر
كندى حبس ايدلى .

فقطيكى پادشاه كيمدى ؟ ده ا عاجز ، ده ا بچاره ، محبس حياتيله قوه دماغه سنى
نائب ايتش ، ياشلى بر شهزاده ايدى . اوده سلطان ابراهيمك اوغلو ايدى . يكي جلوس
پارا نقطه نظرندن بر فلاكتدى . شمدى ، فضله اولارق ، جلوس بخششى وترقى ده
ويرمك لازمدى .

دارالسعادة آغاسى ، دوغرو ، شهزاده سليانك محبوس بولوندينى (چشيرلك)
وپهسنه كيتدى . يكي پادشاهى ، اوچنچى سلطان سليانى « طشره » دعوت ايتدى .
سلطان سليان هيچان ايچنده قالدى . « كندويى ازاله ايدر ظنيله خوف ايدوب
چيقمى » . دارالسعادة آغاسى ، غايت ملايمانه :

— بنم شوكتلو پادشاهم . قورقماك . والله وبالله ضرر قصديله كلم . جله
وزرا وعلما وواجاقى قوللرى سزى پادشاه ايدوب قدومكزه انتظار اوزره لر در .
بيورك ، ديدى .

سلطان سليان اينانمادى ، متاثر وبزكين بر طورله :
— ازاله مز امر اولندى ايسه سويله . ايكي ركمت نماز قىلايم . اندن امرى
يرينه كتور . صباوتمدن برى قرق ييلدير حبس چكرم . هر كون اولمكدن ايسه
ر كون اول اولمك يكدر . بر جان ايچون نه بو چكديكمز قورقو !
ديدى ، كوزلرندن ياشلر دو كولىه باشلادى . آغا ، پادشاهك آياغنه قاپاندى ،
مسئله يي آكلاتدى :

— استغفر الله . حاشا كه سزه بر قصد اولنه . تخت قورولمش . جله قوللرك
سزه باقار .

دارالسعادة آغاسيله سلطان سليان آراسنده بو محاوره جريان ايدركن ، كوچوك
قارداشى شهزاده احمد ، مستقبلك احمد ثالى ده كنديسيله برابر محبوسدى .
محاوره يي ديكلوردى . نهايت سوزده اوده قاريشدى ، قارداشنه :
— بيورك ، قورقماك ، آغا يالان سويلز .

ديدى . سلطان سليان ، قارداشك اخطارى اوزرينه ديشارى چيقدى . « نيجه

زماندن برو ذلیل وسفیل اوزرنده برشی یوق . آنجق آرقه سنده قرمزی آطلاس
عنتری و آیاغنده طوماق بولنقله آغا کندو کورکلرندن منویش چوقه یه قیلورسمور
ارکان کورک کوندروب عنتری اوزرینه کیدیردی . قولتوغنه کیردی ، کال تعظیم
ایله خاص اوطه یاننده کی صفه کوشکنه کتیردی ، «حوض باشنده تخنه اوتوردی» .
خاص اوطه لیلر پادشاهی درحال قارشیلادیلر .

دارالسعاده آغاسی پادشاهی اورادن قالدیردی ، عرض اوطه سنه کوتورمچک ،
بیعت اوراده اجرا ایدیه جکدی . عرض اوطه سنه کیدرکن قارائنق آرسلاخانانک
اوکندن کچدیلر . سلطان سلیمان شاشیردی :

— نجی بونده می اولدررسز ؟

دیهه صوردی . دارالسعاده آغاسی پادشاهی اقناعه چالیشدی :

— بهی افندم ، نیچون بویله بیوررسز ؟ حاشا که ازاله کز امر اولنش اوله .
تخنه اوطورمغه کیدرسز : ایشته قیو آغاسی قولک دخی قیو اوغلانیکه خاص اوطه
قیوسنده استقباله کلش .

دیدی . قیو آغاسی درحال سلاملادی ، اوده صول قولنه کیردی ، پادشاهی
آلدیلر ، « عرض اوطه سنه کتورروب اوتورتدیلر . »

جلوس بیتدی ، فقط صیرا جلوس بخششنه کلدی . قوله ، بش قسط موجب
ویرلمشدی . جلوس بخششی شویله دورسون ، مواجی بیله قاپاتمایه پارایوقدی .
اردو (بلغراد) ده عصیان ایتشدی . عصیان خبری (استانبول) ده قادار
سرایت ایلمشدی . آت میدانی و آت میدانی سپاهیلر ویکهچریلرله دولو ایدی .
هپسی ده آغلرینه مراجعت ایتدیلر :

— بزى بلغراددن سوریوب کتوردیکز . سبیمز ایله قارونه و آشه ودوسته
نائل اولدیکز . بز ايسه فلوس احمره محتاجز . چوربامز شویله طورسون ، آقشام
اکمک آلاچق آتچمهز یوق . صاحب کلام اولمق هنر دکل ، علوفه مزى آلبورک
والا جمله کزی پاره لرز .

آغالر برشی دییه مه دیلر ، اوکلرینه دوشدیلر ، وزیر اعظمه واردیلر ، مسئله یی
آکلاتدیلر . فی الحقیقه ، سپاهیلرک حقلمی واردی : بش قسط موجب آلامشردی .
صدر اعظم دیدی که :

— بش قسط مواجب ویرمه میرینک اقتداری یوق. انشاء الله کله جک صالی کونی اوچ قسط ویرمه و بر قاچ کون صوکره قصورین دخی تکمیل ایدرز. آغالره سلام ایله، جمعیتلرین طاغسونلر، بویله بی ادبانه حرکتلرینه پادشاهمزه رضای شریفلی یوقدر.

بو ملایمانه سوزلر آغالری ده، یکیکچریلری ده یاتیشدیردی. بر ایکی کون صوکره، غلیان تکرار باشلادی. چارشی قاپاندی، دکانلر یاغما ایدلدی. مع مافیه وزیر اعظم سوزنده طوردی. سپاهیلره اوچر، یکیکچرلره بشر قسط ویرلدی. بو حقیقتلر در حال اعتراضی موجب اولدی:

— یکیکچری به بش قسط ویرلدی. بز اوچر قسط نیچون آلورز؟
ایچلرندن بری:

— یولداشلر! یکیکچری علوفه بی بش قسط آلدی. بزه ویره جکلری اوچ قسطدر. زنهار صاقینوب آلمیه سز. هر کیم آلور ایسه میدانده پاره لرز. دیدی. بوتون سورو اطاعت ایتدی. غلبه لک کری چکایدی. فقط بو چکایدی مدهشدی. قافله دیوان یولندن کیدیوردی. یولده اوکلرینه کلنلری جمعیه قاتیورلر، دکانلری یاغما ایدیورلر. نهایت آت میدانده کلدیله، ایچلرندن بر قجینی یکیکچری اوطلرینه کوندردیله، بر قسمی ده جبه جیلره کیتدیله. یکیکچرلره علوفه داغیدیلیوردی: — نه طور سز یولداشلر؟ سپاه قرداشلر کیز پاشا قپوسنده علوفه بی آلمیوب ات میدانده جمع اولوب سزی ایستلر. بویورک.

دیدیلر. یکیکچرلر، ذاتاً عصیان حاضر دیله. بو حوادثی ایشیدنجه، «علوفه بی سرپوب» ات میدانده قوشدیلر.

مذاکره باشلادی. درمیان ایدیلن مطالعه شو ایدی:

— علوفه هر نه زمان ایسه حاضرز. جلوس بخششی، ترقی و غلامیه ایسترز. مساعده اولنمز ایسه جمعیتلری طاغمایز.

بو فکرله صدر اعظمه کلدیله. باغیردیله، چاغیردیله. صدر اعظم خبر کوندردی:

— شمذیک بو قسط مواجی آلسونلر. بر قاچ کونه دکن کله جک آتجه دن قصوری دخی تکمیل اولنور. بخشش خصوصی بر حال ایله ممکن دکل. خزینه به مضایقه اولدوغن بیلورلر. بو سودادن فارغ اولسونلر.

صدراعظمك بو تكليفينه راضى اولماديلر . سياوش پاشا قيردى ، زورپا باشيلره خزينه نك احوالى آكلاتدى :

— ايچرو وطشرده خزينه يوق . نرمدن بولوب ويرمل ؟ بوخصوصده كوچلك اولدوغن بندن پك بيليرسز . علوفه و ترقى و غلاميه قابيل اما ، جلوس انعاميه سى بر وجهله ممكن دكل . بونى پادشاهه باغشلاسونلر . غيرى چاره يوق . ويا جلوس انعامنه بدل سپاهك بشر آچقه ترقيلرينه برر آچقه دخى ضم اولنوب آلتيشر آچقه ايله تذكره لرى و يرلسون . بوكا راضى اولك ، والا كندينى صدارتدن عزل ايدرم . مهرى كيمه ديلرسكز و يرك .

ديدى ، كوپرولو فاضل مصطفى پاشا وزير ثايندى . او ، شدت طرفداريدى . كنديلرينه بو قدر آچقه و يرلدكن صوكرا ، سپاهيلرك ده ايلريسنه كيمه لرى حاصيلكدى . حاصيلرك ايسه تاڭيى ايجاب ايدردى . وزير اعظمه بو فكرنى آكلاتدى ، زوربالردن برقاج دانه نك تپه ليمه سنى توصيه ايتدى . فقط وزير اعظمك تدبيرسزلكى عصيانى بوسبتون آلونديردى . حاصيلرك مرامى هر شينه غلبه چالدى . بالخاصه كوپرولو اوغلنى ايسته ميورلردى :

— باباسى و قرداشى جديمى قىروب اوجاغمزه ايخير ديكدى ، و علميله عامل دكل . دييورلردى :

نهايت جلوس بخشى تداركنه مباشرت ايدلدى .

اوده ايلگى عصر

دولتلك مالى احتياجلرى آنجق علوفه لرده و جلوس بخشلرند آكلاشيلوردى . ساكن زمانلرده ايسه ، بوتون وزرا و سراى اركانى رشوتله مال جميله مشغول اولورلردى . اوچنچى سلطان سليمانك جلوس بخشى كوچ و يريله جكدى . قول طاشقه سى كليوردى . بش قسط مواجى بيله قاپايميه پاره كافى دكلدى . اندرونده پارا قلاماشدى . نهايت وزير اعظم سياوش پاشا ، ايچ خزينه ده و كيلارده نه قدر التون و كوموش اوانى وارسه ، ضربخانه يه و يريلوب سكه كسيلمه سنى پادشاهه عرض ايتدى . « موجبنجه خط شريف صادر » اولدى ، سكز يوز قيه كوموش ، يوز اللى قيه التون چيقارلدى . ضربخانه يه و يرلدى ، اوده يتيشمه دى . وزرا شومطالعه ده بولنديلر :

— خزينه بوحالده . كفارك غلبه و طغيانی كجالد . بهار ايرشدى . جبه خانه و خزينه ده يوق ، قولاك ثقلتی خود حدن آشدی . بوكا برچاره كورمك كرك . مال صاحبي اعيانندن رضالريه اولسون اولسون برر مقدار امداديه آچه ايسترز . تحصيل اولنان نفوددن عسك ثقلتن دفع ايدهرز . وهمده مهمات سفردر ديزر . فقط بو مسئوليتی بر ايشدى . خلقدن زورله پارا آ لینامازدی . مسئولیتی اوزرلرينه آلاماق ايجون پارا تحصيلی وظيفه سنی زوربا آغالره توزيع ايتديلر ، اللرينه برر فرمان طو توشديرديلر .

مسلمان ، ذمر ، يهودی ، استانبولده نه قدر بازرگان ، ناولونجی و بدستان خواجه كيلری وارسه هيسنه سر بولوكاری كوندريدلر . « خزينه عامريه امداد ايدك ديو جكرلرين طوغراديلر ، واكترين طومروغه اوروب زنجيره چكديلر ، وعمرلرين ذوق ايله كچروب حبس بيلمان خلقه جور وحقارت ومصيبت برتارينخده اولش دكلدر » . بوفلاكت خلقی فناحلده ييلديردی . برچوقلری استانبولدن قاچايه مجبور اولدیلر . وزرا هر كسك مالنه كوره قيمت بيجيورلر ، سر بولوكرك اللرينه برر كاغد ويروب هر كه مسلط ايديورلردی . سر بولوكرك پارايي تحصيل ايدنجه « اول بدسيرتلىر بسليوب كيديرر ، و نجه دزدمندلری دخی قوی كفيللر ايله صاليورير ، اعيانندن روزمره يوزی كلور ويوزی كيدردی . »

نهايت زوربا آغالر ، اوئاشاده مصره كيدن معزول قيزلر آغاسنك مصره طنطنه ايله كيتديكنی ، خدمتده بولنان درت بايراق سكبان وصاريجه يه اينی بيك غروش بخشش وريدیكنی خبر آلدیلر :

- بوعربك نفودی اولمايیدی ، بودكلو احتشام ايله كيتمزدی . ميری يه وعد ايتديكي آچه ايسه مالنك عشری آنحق . بونك حدن بلدرمك كرك .
ديديلر . قيزلر آغاسنی كری كتيرمه سی ايجين وزيراعظمه مراجعت ايتديلر . صدراعظم كنديلكسندن مسئله يی در حال سلطان سلمانه عرض ايتدی . « موجينجه خط هايون صادر ، اولدی . قيزلر آغاسنی كتيرمه قاپوجی باشی كور مصطفى آغا مأمور اولدی . قيزلر آغاسنه (چيزنق) ده يتيشدی . قيزلر آغاسی اطاعت ايمده دی . خااك برينه قاپاندى . كور مصطفى كويك اعيانی طوپلادی :

— بادشاهك محبوسيدر . ضبط ايده كورك .

ديدى . خانى درت طرفدن قوشاتدى . قيزلر آغاسنك فرماننه اطاعت ايتديكى اومحلك قاضيسنه سجل وحجت ايتديردى ، وزير اعظمه كوندردى . استانبولدن درحال اوتوز سر بولوكله سپاه وسلحداردن اوچ يوز نفر تعيين ايدلى . اسكداره كچيرلدى . (چيزلق) هكديلر ، خانى قوشاتديلر ، قيزلر آغاسنى ديشارى چيقارديلر . آغا پريشان برحالده ايدى :

— يولداشلر ! ايتدوكم چوقدر . جرمه اعترافاً اوجاغكزه دوشدم . بكا قياك ، وبر آوج قائمى باغيشلاك . اول قيزلر آغاسيدم ، شيمدى اون غروشلق بر غريم . ديدى . يالواردى ، ياقاردى ، آياقلىنه دوشدى ، آغلامايه باشلادى . نهايت آغالر :

— الم چكمه . بزدن وساثر يولداشلىمزدن ضرر اولمايه جفنه كفيلز . ديديلر . قيزلر آغاسى ممنون اولدى . هربرينه اونز غروش ويردى . آغالر ، خان جوارينه كلير كلز قيزلر آغاسنك اداملرنده كى آتلىر آلمشلىر ، كندى يورغون آتلىرى بونلره براقشلىردى . پارالىر آلنجه ، آتلىرى كرى ويردیلر . آغايى (اسكدار) ه ، اورادن ده قايقله (يدى قله) يه كچيردیلر ، حبس ايتدیلر . كنديسندن ده بيك يوز كيسه ايسته ديلر . قيزلر آغاسنده پارا يوقدى . آغالره يالواردى :

— نيم بونده ومصرده اولان جمله اشيا وعقارمى پادشاه آلدى . ويرمكه قدرتم يوق . بونده ضبط اولنان اشياىمى كرو رد ايدك ، صاتوب يتيشدوكى قدر ويرهيم ، واوزرمده اولان اثوابله آنجق قوشجه جانم قالدى . قفسكزده محبوسم . حق قتنده كنهكار ايشمكه بو حال باشمه كلدى . سز مروت ايدك . آزاد ايلك . همان بن ده اوجاغكز امكدارى بر سپاهى يم .

ديدى . نهايت اوزرنده كى يوز كيسه خرچلغنى آلديلر ، آغايى تكرر مصره يوللاديلر .

آغالر بخشلىرى تحصيله دوام ايدىورلر ، ديكر طرفدن استانبولده يامداق رزالت براقيورلردى . مثلاً بش اون اراذل اللرنده بر دستى شراب ، بينلرندن برينى اشكه بينديروب سائى اطرافى آلوب على ملاء الناس شراب ايجهرلك چارشو بازار كزهرك وبر اهل عرض آدمى طوتوب جبراً ايچ شو شرابى ديو تكليف ايدرلر و ابا ايدنلردن آقچىسى آلور اولدیلر . قنى برينى يازهن . عالم خرابه واروب

مرج و مرج اولدی. حاصل کلام اشقیای عسکر وزیر اعظم سراینه طولوب نعره لر وردیلر. دفتردار یوقدر. بو کونده علوفه بخششمزی تحصیل ایدوب ویره مدی، استمز یو چاغریشدیلر .

ویرله جک جلوس بخششک مقداری ۴۵۵۷ کیسه ابدی . نهایت بونک ۱۲۵۶ کیسه بی خزینه هایوندن ، متباقیسی ده مصر ارسالیه سی ایله مصر ، بصره ، بغداد ارضروم منصبلرینک جائزه لریله تکمیل ایدلدی . او صراده خزینه کتخداسنه زارت ویرلدی ، اوندن ده توغ هایون جائزه سی اولارق قرق بش ، بعده منصبی جائزه سی اولارق ده یوز اللی کیسه آچه الندی . علوفه ، ترقی و بخشش بوصورتله آمین ایدیله بیلدی .

فندقلی ساجدار محمد آغا دیورکه : « قو طائفه سنک علوفه و ترقی و بخششلی نام اولوب یالکز یکچیرینک میریدن چیقان و جبر آخلقدن آلان نقود و کیسه سکز بیک آلتیوزی کچوب سپاهدن آنجق یوزده بری ترقی یرینه بخشش آلوب الکز یکچیرینک جلوسیه لری بیک طقوزیوز کیسه دن زیاده جه کتدوکن یکچیری آغاسی جراح پاشادن ایشتم . »

عصیان یاتیشدی ، زوربارل تپه لندی . فقط خزینه نك حالی وزرانک نظر دقتی جلب ایتدی . سکه اصلاحنک چاره لری دوشونولدی . اون سنه دن بری ابراهیم چلی نینلن یالیز آلتونی تداول ایدیوردی . فقط بو آلتونک عیاری بوزوق اولدینی یچین آلیش ویریشنده صیقینی چکیلیوردی . نهایت یکی وزیر اعظم ضربخانه به صاحب عیارلر « تعیین ایتدی . ابراهیم چلی آلتونک صحیح اولانلرینه دامغای ورودوردی ، مقابلنده ایکی آچه آلدیردی . دامغاسز آلتونک تداولی منع ایدلدی . وکی آلتونلرک اورتاسندن کسینه جکی خلقه دالالرله « ندا ایتدیرلدی . »

فقط بارا مسئله سی یالکز استانبولده بیتمشدی . طونا بویلرنده ، مغلوب و پریشان اردویه ده پارا لازمدی . حرب ، آلتی سنه یاقین ، قان ، آتش وانهزام ایچنده دوام ایدیودی . یکی وزیر ، مصطفی پاشا ، باش دفتردار وزیر فندق پاشا اردوگاهده لردی . وزیرلر ، صدراعظمک اوتاغنده طوبلانیدیلر ، دفتردارک توصیه سی اوزرینه ، بوتون عثمانی مالکندن (امدادیه) طوبلامغه قرار ویردیلر . اولا استانبولدن باشلا یاجق لردی . ویریلن قرار شو مرکزده ایدی : « اولا خانه باشنه

اوجر آدم ايسته يلم . رضالرى اولورسه ، صكره بر بهانه ايله آقچيه تبديل ايدوب خانه باشدن اوجر يوز غروش طلب ايدلم . »

قرارى سلطان سليمان ثالثه عرض ايتديلر . « موجبنجه خط شريف صادر » اولدى . قينچى على پاشايى استانبوله كوندرديلر .

على پاشا ، استانبول قائم مقامى عمر پاشانك سراينه كلدى . استانبول قاضيسى ، اعيانى ، محله اماملرني ، كوچوك و بويوك آراسته و سراجخانه كتخدالرى ، يكييت باشلىرى دعوت ايدلدى . كنديلرينه خط هايون اوقوندى . هبسي ده :
— سماعاً و طاعة . دين اوغرينه امداد ايدهرز .

ديديلر . استانبول خلقنك مطاوعتى ، وكلائك تصميميني بوزدى . مسئله مذاكره ايدلدى . استانبوله سرحددن شو جواب كلدى :

— بزم استدوكمز آدملىر هر برى قرق اليشر آدمدن انتخاب و نام و شان صاحبي ، رستم قيافت و آرقه سنده زره و باشنده و بلند قليجي و چفته چاققلوسى و النده مزراق و آلتنده كچيلان ايله اولسون .

على پاشا تكرر استانبول اعيانى چاغيردى . فرمان اوقوندى ، هر كس متحيرانه :
— بوقياقنده طلب اولنان آدملىرى بوله مزرز .

ديديلر . بونك اوزرينه على پاشا :

— بز بولورز . همان خانه باشنه اوجر يوز غروش و يروك .

ديدى . اهلينك اوجر يوز غروش و يرمه لرى حقنده بر فرمان ده اوقوندى . اهالى اصرار ايتدى ، تكرر بر فرمان چيقدى . استانبول اهالىسى امداديه يى و يرمكه راضيديلر . فقط :

— بر كره و يريله جك اولورسه ، قانوندر ديو هر ييل ايسترسز . و يرمكه قدرتمز يوقدر .

ديديلر . تكرر بر خط هايون چيقدى . « همان البته بويىلق امداد ايدهرز . » استانبول اعيانى يالى كوشكنه طوپلاديلر ، خط هايونى اوقوديلر . استانبول اعيانى ينه رضى اولماديلر :
— يردن كوكه ظلمدر !

دیه باغیردیلر . سرای هایوندن خط شریفی کتیرن بالطه جی حسن آغا اعیانه شو مطالعه ده بولوندی :

— بلغراد خلقی ایمانلرین آقچهیه دکیشمکه هم ایمان و مالدن، و هم اهل و عیال و جانندن چیقوب مملکتلرخی دشمنه ویرمکه سبب اولدیلر . سزده بونیمی ایسترسز ؟ مضایقه حسبیله فتوی ویریلوب بوییللق پادشاهه امداد ایدک . اوچ کره در خط هایون کوندردی . اطاعت ایتلی سز . مطلوب اولنان مال کندو حظ نفسی چون دکل ، ینه سزک راحتکز ایچوندر . پادشاه سزک بددعاسندن صاقنوب امر هایونلرینه، انقیاد ایدوب هم دین دولته یاردیم ایتش اولورسز ، و هم امرین طوتوب خیر دعاسن آلمش اولورسز .

استانبول اعیانی کوزلرندن آجی یاشلر دوکدرک راضی اولدیلر . اولا آباصوفیه محله سندن برکیسه آقچه طوبلاندی . استانبول ، غلطه واسکداردن او باشنه اوچر یوز غروش آلندی . ولایتلرده شدید امرلر کوندریلدی ، ظالم تحصیلدارلر یوله چیقارلدی . بوصورتله مسلمانندن ، خریستیانندن قرق بیک کیسه دن زیاده پارا آقچه جمع ایدلدی . « فقرانک جکرین سوکدیلر ، کوز یاشی اولمغین برایشه یارامادی ، و همان بوقدر خانمان ییقیلوب ییهن ییدی ، و هبایلرله تلف اولوب کیندی ، (۱۰۹۹) .

نهایت ، « خزینة عامریه ضرورت حسبیله نفعی واردرد دیو » مانفر کسيلمه سته قرار وریلدی . ایکی مانفر بردرهم اولاجقدی . سرایده ، مخزنلردن باقیر چیقارلدی ، قسطنونیندن کلن باقیرلر ضربخانهیه ویرلدی ، ایکی مانفر بر آقچهیه کچمک اوزره برقیه خالص باقیردن سکز یوز مانفر کسیدریلدی . استانبول و ادرنه اصنافه داغیدلدی . مانفر ، فوق العاده رغبت بولدی . پارایه و آقچهیه کیمسه باقاز اولدی . هرکس مانفرله تجارت ایتمکه باشلادی . « وکلای دولت فرصتدر دیو » ایکی مانفرک بر آقچه اولماسنی منع ایتدیلر ، برمانفرک بر آقچهیه کچمه سنی عرض و « موجنبجه خط هایون » استحصال ایله دیلر .

بو بابه کی وثیقه لر بوجه آتیدر :

استانبول قایمقامی عمر پاشایه و استانبول قاضیسنه و انکنی دقتدار علی دام تلومه حکمکه

اشيو سنه مباركه ده سفر هايونم مهمانيون عوارض خانه لرندن تحصيلي فرمانم اولان آخه نك ادا سنده غروش واسدى وتام الوزن وصحيح العيار التون بولوب ويرمكده فقراتك كال مرتبه عجزى اولدوغندن ماعدا تحصيلنده عبرت چكادوكى اعلام اولمغله ايمدى سنك. وزير مشاراليه ومولاناى موسى اليه سن فقراتك حالرينه مرجه غروش اسدى وتام الوزن التون وحالا رايح اولان مسكوك منفره هربرن براچه ه التوب ويرمك بابتده حكم يازلمشدر. فى اوائل را ۱۱۰۰

* * *

استانبول قايمقامى وزير مكرم عمر پاشايه حكم كه
ضربخانه عارمه مده قطع اولمى فرمانم اولان مانفر ايچون زياده نحاس اقتضا اتمكين اندرون هايونمده واقع باقر مخزننده بيك قنطار باقر اخراج وفرمانم اولدوغى وجه اوزره مانفر قطع اولمى ايچون ضربخانه عارمه تسليم وتسلم اولدوغنه تمسك التوب ارسال اولمى بابتده افتخار الامراء الاكابر بالفعل باش دفتر دارم اولان على دام علوه طرفندن اعلام اولمى وجه مشروح اوزره عمل اولمى بابتده حكم يازلمشدر. فى اواسط را ۱۱۰۰

* * *

استانبول قايمقامى اولان وزير مكرم عمر پاشايه حكم كه
سنك وزير مشاراليه سن خط هايون سعادت مقر ومله مجدداً قطع اولنان منفر خزينه عارمه التوب ويرمك طشيره دن كلان بازركان المقده تعلق اوزره اولدقلى سمع هايونمده القا اولمغله ايمدى استانبولده و هر طرفه مناديلر ندا ايتدروب صادر اولان فرمان عاليشام موجبجه باش آلتاشن ورايچ اولان التوب ويريلوب فرمانمده معاير المقده تعلق ايدنلرك محكم حقلرندن كلوب سايره موجب عبرت اينك بابتده بيوردمكه يازلمشدر. فى اواخر ر ۱۱۰۰

* * *

استانبول قايمقامى وزير عمر پاشايه وسراى جديد آغاسنه حكم كه
حالا استانه سعادتده ضربخانه عارمه مده منفر قطعي ايچون ويريلان ايكي بيك قنطار باقر دخى ويرمك بابتده قدوة الامثال والاعيان ضربخانه عارمه ناظرى مصطفى وصاحب عيار حاجى يوسف زيد مجدداً اعلان ايتليله استانه سعادتده سراى جديد عارمه خاص اوطنه اوكننده اولان باقر مخزننده بودقمه دخى ايكي بيك قنطار باقر اخراج وتسليم اولمى اوزره باش دفتر دار وكيلى اولان قدوة الامجاد والاعيان اسماعيل زيد مجدده عرض وتلخيص اتمك وجه مشروح اوزره اخراج وتسليم اولمى بابتده خط هايون سعادت مقر ومله فرمان عاليشام صادر اولمشدر ديو حكم يازلمشدر. فى اواخر ص ۱۱۰۱

* * *

استانبول قايمقامه ومنلاسنه حكم كه
بين الناس بيع وشرا واخذ واعطاده بالمله منغور ويريلوب ايتدوغندن ات واتمك وساير ذخاير تجارى ذخيره كتور دكلرى حاليه دخى قلت اوزره كتوروب قط وغلايه باعث وعباد الله ضرورت وجور واذيت اولمغله ايمدى بيع وشرايه جمله منغور ويريلوب نك

ثلثان اوزره کی اوج آقجه نك بر آقجه سی منقور وایکی آقجه سی کش ویریلور ایسه ات واتمك وسائر ذخائر ك كثرتی موجب و عباداللهك ضرورتلری مندفع اولاجنی مقرر اولدیغی سمع هایونمه القا اولغین استانه سعادتمده اولان قوروجی و اوتوراق وسائر قیو قولاریك بیک یوز ایکی رشن مواجبلرینك ثلثانی آلتون وغروش و پاره و ثلثی منقور اولقی اوزره اخراج اولمشدر و بوندن ماعدا استانبول کرکی وسائر مقاطعاتدن اولان متقاعدین و دعا کویان علوفه لری و اوقاف سلاطین عظام و سائر بالجله اوقاف مرتزه لرینك وظیفه لری بیک یوز ایکی ذی الحجه سنك غره سندن ثلثانی التون وغروش و پاره و ثلثی منقور ویریلوب و ذکر اولتان اوقاف متولیلری دخی کرک قرا و مزرعه اعشارندن و کرک مسقفاتی اجاره لردن الدقلزی اوقاف محصولندن ثلث ثلثانی اوزره تحصیل ایدوب و بوندن صکره خلف لرینه دخی بیع و شرا و اخذ و اعطاده ات و اتمك و سائر ذخیره و امتعه بهارلیدر کلی جزوی بالجله ثلث ثلثان اوزره کی اوج آقجه نك بر آقجه سی منقور وایکی آقجه سی کش ویریلوب بو امرك خلافه کسسه وضع و حرکتی ایتدرلیوب و اگر بوکا مغایر کسسه دن عمل صادر اولور ایسه محکم حقندن کلنمك اوزره اشبو امر شریفم واردوغی ساعت جله به اعلام و ایجری بزازستان و سایر جمع ناس اولان محللرده دلالتلر ندا ایتدروب و منوال مشروح اوزره تجارک مرور و عبور ایلدوکی اسکله و محله اوامر شریفه کوندروب دلالتلر ندا و محکم تنبیه و تأکید ایتدیده سزکه منوال مجرر اوزره رایج و جله نك معلومی اولوب خلافیه بر درلو وضع و حرکت جواز کوسترلیه و شوبلکه بو امره مغایر کسسه دن عمل صادر اولور ایسه محکم حقندن کلنوب دفع و ضرورت و مضایقه ده کال دقت و اهتمام ایلیه سزدیو فرمان عالیشانم صادر اولمشدر. و آخر و ۱۱۰۰

اوصیراده میخانه لر قاپادلمشدی، عشرت ممنوعدی. حال بو که خریستیانلرینه مسکرات کتیریورلر، کیزی صاتیورلر، وپارا قازانیورلردی. وکلای دولت دوشوندیله : «مقدما رسوم خمردن بودکلو آقجه حاصل اولورکن رفی نه بی مفید اولدی؟ زیرا ینه کفره طائفه سی کا کان خمر کتوروب خانه لرنده اولکیدن زیاده بیع و شرا ایده یورلر، وبالکلیه منعی دخی ممکن اولیوب باری کافی الاول رسم النسه خیلی برامداد سفریه اولوردی» دیدیلر، یکیدن بر خرامینی تعیینه مجبور اولدیلر. ایلک دفعه اولارق توتونده رسم قویدیلر. یکیکجه نك قیه سندن اون، قیرجه علینك قیه سندن سکنز آقجه آلیناسنه قرار ویردیلر.

خزینیه نفعی اولقی ایچون مانفر کسیدلیکی صیرالرده ایدی که، سلطان سلیمان ثالث درت قیه آلتوندن بر مجوهر قندیل یاپدیردی. آلتنه شبیکه انجی، نهایتنه «بیضیه زجاجدن کیراللی بیک غروشلق اسکی معدن اوج چتال آلتون آصق زنجیر آراسنده ایچنه ناظر شبیکه انجو، نهایتنه بوندن صغیر برزمرد» قویدوردی.

ایکی طرفه : « یارب سلیانه قیل عنایت ، شفاعت یار رسول الله شفاعت » برطرفه ده « قدوضه فی سنه احد والف » یازیسی سیاه مینا اوزرینه بیاض مینا ایله یازدیردی . بویوک ، کوچوک الماسرله ، یاقوت ، زمرد و اینجوناک اعمالیه سیله برابر قیمتی یوز بیک غروشدی . بوقیمتدار هدیه یی روضه مطهریه کوندردی ، قویوجی باشی حسن آغایه ده اللی آلتون بر خلعت ویردی . کندیسینی ده مؤبدآ ضربخانه امینی نصب ایتدی (۱۱۰۰) .

ویانه سفری ، عثمانلی ایمپراطور لفتک کوموش آقچه سنی مانغیره قدر دوشورمشدی . ۱۰۹۹ ده بر مانغیرک بر آقچه کیمه سی ، خلق ایچون فلاکتدی . بر اوقه خالص یاقیردن سکیز یوز « مسکوک منقر » کسلیور ، بو حسابجه خلق بر اوقه باقیی سکیز یوز آقچه آلمش اولیوردی .

دولت ایچون سفر مصارفی اوقدر قولای تأمین اولونیوردی که ، مثلاً بوسنه سر حدینی دشمنه قارشی محافظه لازم کلسه ، درحال ، طوبیلا ناجق لوندات مصارفی تسویه ایچین (سرای بوسنه) ده مانغیر قطع اولونیوردی . فقط دشمنک یدی سنه دن بری موفقیتلرله نتیجه لهن هجوملرینه قارشی اردولری مانغیرله سوق ایتک قابل دکلدی . متفق اردولر (طونانی) کچمشلردی . (نیش) دشمن محاصره سی آلتنده ایدی . شمدی یه قدر تورکیه نک بالقانلرده بو قدر فجیع بر انهمزه دوچار اولدینی کوروله مشدی .

دارالحربده ، سردارک و وزرانک درشوندکلری مسئله ، پارایدی . فقط آرتق خلق (امدادیه) دن اوصانمشدی . دولت رجالی ، پارا تدارکیله مشغول اولدقلری صیراده ایدی که ، دشمن (اسکوب) ه کیردی . بو فلاکت اوزرینه ، صدارت موقعنه کوپرولوزاده مصطفی فاضل پاشا کتیرلدی . مصطفی پاشا اولایا رعایا اوزرندن تکالیفی قالدیرمایه چالیشدی . اشتراء ، سورصات ، نفیرعام ، بدل نزل ، رسوم خر و عرق کبی بد عتلی قالدیردی . محصللر و مباشرلر النده نه قدر پارا موجودسه ، هپسینی کتیرتدی . سلفک درت یوز کیسه آقچه سی آلتندی ، اشیاسی صاتیلدی ، اوده اوچ یوز کیسه یه ابلاغ ایدلدی . سابق قائممقامک نقدی و اشیاسی ده درت یوز کیسه قدر برشی طوتدی . ایکی یوز کیسه ده وزیر چلبی محمود پاشا دن غصب اولوندی . بوسورتله بیک اوچ

یوز کیسه آچه طوپلاندی . یکیکچری کتخداسی اکیلی محمد آغاده، او زمانه قدر یوقلانماسی امکان خارجنده اولان یکیکچریلرک یوقلمه سینه یاقدی . یالکزیکیچیری مواجندن میرییه سنوی درت بیک کیسه تصرف تأمین ایتدی . محمد آغا یکریمی بیکدن زیاده « نامستحق و محلول اسامی » میدانه چیقاردی . کوپرلی زاده مصطفی پاشا ، او زمانه قدر وزرا ، دفتردار و یکیکچری آغلریتک پادشاهه ویردکری عیدیهلری قالدیردی . یکی دفتردار اسماعیل افندی ده « مطبخ عامره و اصطبل معموره » تعیناتی یوقلادی . استانبول احتسابنده مقاطعهلری اولانلرله ، علوفه لری یوکسک اولانلردن چوغنی تنزیل ایدرک اوده اون بیک کیسه آچا ایراد تأمین ایتدی . اوچ یوز قرق نفر خاصه سراجندن ایکی یوزاون نفرینی چیقاردی ، قالانلرکده بشده بر آچهلرینی کسیدی . اهل حرف اوجاقلرینی اصلاح ایتدی . کیلارخاصیه ویریلن تعیناتک اوجهه برینی کسیدردی . مطبخ عامره یومیهرلندن بیک اللی آچه ایندیردی . « وزرا و اوجاق آغلاری و دعا کوی نامنده بلغا مابلغ علوفه ایله واتراق ایتدکری و علما و مشایخ و تازه اوغلنلر بالکلیه چالئوب و نفردن پرورده اولمش مستحق و متقاعدینک دخی نصف علوفه لری قطع اولدی » (فندقلی ، ذیل فذلکه) . کذا ، اوتهدن بری آلیان جزیه لر رفع ایدلدی . جزیه (اعلا) ، (اوسط) (ادنا) دییه اوجهه آیرلدی . اعلا درت ، اوسط ایکی ، ادنا بر شریفی آلتون اولوق اوزره قرارلاشدیرلدی ، ویا ، بهاسی قدر آلتون و کوموش آلمق موافق کورولدی . جزیه ، پاپاس ، بالیوس و توابعیه اجنبی تاجرلردن غیری تورکیاده ، اوطوران بوتون خریستیانلرله یهودیلردن آ لینا جقدی . « بعض احقار غیرته دوشوب ، بز اوسط و ادنالی قبول ایتمز دیو اکثری اعلا کاغدی آلمقله بینلرنده افتخار کسب ایدوب خزینه یه کلی فائده لری اولدی » .

فاضل مصطفی پاشا اردونک باشنه کجیدی . آز برزمانده (اسکوب) ، (نیش) ، (بلقراد) دشمن آلدن آ لیندی . (طونا) ده کیلر یاپیلدی . عین زمانده ، واردات تأمین ایچین ، بارانک قیلمنی یوکسکتمکک چالیشیلدی . اوزمانه (۱۱۰۲) کلنجیه قدر غروش یوز یکریمی ، شریفی آلتون ایکی یوز یتمش ، یالیز آلتونی اوچ یوز ، پارا اوچ آچه یه آ لینوب ویریلوردی . بوسفر ، حرب مصارفنه یاردیم اولوق ایچین ، کرک خزینه دن صرف اولوناجق و کرک اهالی طرفندن صرف

ايديله جك غروشك يوز آلتش ، شريفى آلتونك اوچ يوز آلتش ، يالديز آلتونك
درت يوز وپارانك ده درت آچقهيه رواج بولاسى امر ايدلى (راشد ، جلد ۲ ،
ص ۱۴۷) .

جزيه مسئله سندن سنه ده درت بيك كيسه واردات تأمين اولوندى . ديكر
طرفدن مانغير مملكتى قاصوب قاووريوردى . براوقه ات قرق ، بركيله پرنج ايكي
يوز مانغيره ايدى . برزمان كلدى كه ، مانغيرى كيسه آلماز اولدى . تجارت ،
امك و ذخيره كتيرمه باشلادى . اوصرالرده احمدثانى يكي جلوس اينشدى .
پادشاه (ادرنه) ده ايدى . (ادرنه) دن استانبول قائم مقامنه ومنلاسنه برحكم
يازىلدى . « بيع وشراده جمله منقور و يرليوب ثلث ثلثان اوزره كي اوچ آچقهنك
بر آچقهي منفور وايكي آچقهي كمش و يريلور ايسه ات واتمك وسائر ذخائر كثرتى
موجب » احوال منديع اولاجنى بيان ايدلى . حتى استانبولده بولونان « قوروجى
اوتوراق وسائر قپوقوللرينك بيك يوز ايكي رشن مواجبلرينك ثلثانى التون وغروش
وپاره و ثلثى منفور اولمق » امر اولوندى (خزينه اوراق ، مهمه دفترى ، ۱۰۲) .
استانبولده دلالر چيقاريلىدى . « مجمع ناس اولان محللرده ندا » ايتديرلىدى .

اوچ سنه دن برى اهالى عظيم برمضايقهيه گرفتار اولدى . نهايت مانغير كيسيلمه سنى
تكليف ايتش اولان صاحب عيار فرنك مصطفىانك خيائى ظاهر اولدى . ادرنه يه
كتيريلدى ، محبس طيقيلدى . اوينده بولونان آلتش بيك غروشه اللهى قيه قدر
اوانى سيم ، اون قطعه آلتون ساعت ، اون قدر مرصع خنجر و قليج خزينه يه
قبض اولوندى . كنديسنك ده بوينى وورولدى . حتى مصطفىانك ايچ كيلار
كنخدالفندن چيقمه ساقزلى درويش مصطفى غايت صميمى دوستيدى . اوزواللينك ده
ناحق يره بوينى وورولدى . حال بوكه بيجارهنك آرقه سندن « آت چولندن طون
كوملك وزيون » دن باشقه برشى چيقمادى .

دحال مانغيرك كچمه مه سى امر ايدلى . اون مانغير بر آچقهيه بيله كچمه دى . هرشى
بهايه چيقدى . كچينه صوك درجه كوچلشدى . آليم صايم دوردى . تجار
طاشقهي سى كز ، و دنكلرينى چوزمنز اولديلر . اورتادن آلتون و كوموش قالقدى .
برچوق كشيلر افلاس ايتدى . تجنن ايدنلر بيله كورولدى . كوپرولو زاده فاضل
مصطفى پاشا : « ما كولاته نرخ اولمز . احوال نرخ كتابده يوقدر . بيع وشر

رضای طرفین ایله اولمیدر » دیدی « مختکرلر فرصت بولدیله . بر آقچه شیئی بش اون آقچهیه صاندیلر . فقرانک حالی پریشان اولدی . برکیله برنج اوچ غروشه صاتیلدی .

« کمیلر خود آغزینه برابر طولی . سائر ما کولات و مشروبات ، البسه متنوعات بهاده . العیاذ بالله برقاچ زهمن دخی بویله کیدیدی ، خلق ترك وطن ایدوب ممالك عثمانیه نك خراباغی مقرر ایدی » (فندقلیلی ، ذیل فذلکه) .

مانعیرك قالقماسی ، برچوق کشینک یوزینی کولدوردی . خلق تازه حیات بولدی . هرشی ترخیله صاتیلمايه باشلادی . آلتون فیئانی ایچین قونولان قیدده قالدیرلدی . فرنکی آلتون اوچ یوز ، شریفی آلتون ایکی یوز یتمش ، غروش یوز یکرمی ، ظلواته سکسان ، تولت قرق ، ربع اوتوز ، پاره اوچ آقچهیه کچمک امر ایدلدی . اوصیراده پادشاه ، اوچنجی سلیمان اولدی . ایکنجی احمد یرینه کچدی . جلوس بخششی و یریله جکدی . بوسبیدن دفتردار فرنکی آلتونک درت یوزه کچمه سی ایچین فرمان آلدی ، خلق ایسته میهرک راضی اولدی (۱۱۰۳) . توتون مقاطعهیه ربط ایدلدی . الی بش یوک آقچهده بورادن حاصل اولدی .

کوپرولو زاده نك (صالانقامین) ده شهادتی ، دولتک واردونک اداره سننده بویوک برفلاکت تشکیل ایتدی . فاضل مصطفی پاشانک یرینه کچن علی پاشالر ، ملت احوالی دوشونمه دیلر . موقعلریخی تأمین ایچین ، حیللره و خدعهلره توسل چاره لر یله مشغول اولدیله . فاضل مصطفی پاشانک قالدیردینی (عیدیه) لر ، احمد ثانینک خوشنه کیتدی ، بواصولک یکیدن احداثی موافق کوردی . (ادرنه) دن (بلغراد) ه کوندریلن یوزیکرمی کیسه آقچه یولده اشقیا انه کچدی . وزرا قتللری برمعتاد دوام ایتدی . استانبولده مدهش یاغینلرک ظهوری خلقک ضرورتی برقات ده آر تیدردی . ایالتلرده سننده برقاچ کره (دور) نامیله پاره آلتماسی هر سک جوارنده کی رعایانک غصیاننه سبیت ویردی . حرب ، اورتالغی پریشان ایتشدی . تورکیهیه هر سنه اون ایکی بیک بش یوز آلتون ویرکی ویرن (راکوزه جمهوریتی) بیله آتبحق سکسان بش کیسه آقچه کوندره بیلدی .